DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE

DEO, AUTORE VERÆ MEDICINÆ,

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRANDENBURGICO, RELIQVA,
IN ACADEMIA FRIDERICIANA,
GRATIOSISSIMO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
PRÆSIDE
DN. GEORGIO ERNESTO STAHL,
MED. D. ET RER. NATUR. PROFESS. PUBL. ORDINAR.
ACAD. NAT. CUR. COLLEG. LONGE DIGNISS.
DOMINO PATRONO, AC PROMOTORE SUO
omni Obſervantiæ atque Honoris cultu ætatem colendo,
PRO GRADU DOCTORALI,
Summisque in Arte Medica Honoribus, Inſignibus ac Privilegiis,
More Majorum Solenni obtinendis,
Ad d. Aug. M DCC XII. horis ante & pomeridianis
IN AUDITORIO MAJORI
Publico Eruditorum Examini ſubmittet

HEINRICUS Berngroß/
GERANUS.

HALAE MAGDEBURGICAE,
LITTERIS CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYPOGR.

PROOEMIUM.

SCientias & artes, quæcunque circa digniorem aliquam materiam, & utiliorem, imo ipſa neceſſitate commendabilem, ſcopum, occupantur, non ſolum ab his, qui illis quoquo modo indigent, pluris æſtimari juſtiſſimum haberi poterit: ſed etiam ab iis, qui eaſdem diſcunt aut exercent, diligentius æque, atque verecundius, tractari meruiſſe, nemo credo contradicet. Quemadmodum enim rem, tam per ſe ſpecioſam, imo magnificam, quam ingentibus utilitatibus idoneam, negligenter habere, non magis imprudentiam, quam à contemptu, impudentiam, notare poſſet: ita acuit è contrario induſtriam, & concitat attentionem atque circumſpectionem, juſta dignitatis rerum talium exiſtimatio atque æſtimatio. Habeant in ſuo ordine civiles ſcientiæ, gradum ſuæ dignitatis; diſcanturque & exerceantur cum decente animi applicatione. Rerum naturalium ſtudium, ſapientiæ atque potentiæ

omnem humanum intellectum tranſcendentis, tot tantaque documenta & exempla, contemplari profeſſum, quam attente, quam verecunde, quam ſollicite, merebitur tractari, niſi ſupini ſtuporis opprobrium incurrere parvi ducamus. Quousque hæc conſideratio, mortalium animos ad hunc diem tetigerit, & quid inter illos fructus pepererit, ab experientia petendum venit: Nobis, cum nec per tempus liceat, neque vero certe etiam usquam placeat, defectum mortalis pectoris, circa hanc ſapientiam atque prudentiam univerſim accuſare, ſatis erit uno ſolum, quamvis certe non poſtremo, exemplo commonſtraſſe, quam juſtum, æquum, utile, imo jucundum eſſe poſſit, ſecundum has conſiderationes, medici ſtudii veram cynoſuram expendiſſe. Nempe, cum INAUGURALIS ſpeciminis eligendum eſſe thema, arriſit nobis imprimis, non ſpeculabunda aut otioſa, ſed multo prorſus & egregio uſui apta, conſideratio, cum antiquæ gentes non dubitaverint, Medicinam ad Deos autores referre; nempe divinitus præmonſtratam quaſi & oſtenſam, arbitrari: Viſum eſt nobis, penitius totam rem perpendentibus, eximio uſui fore, ſi è longe firmioribus argumentis, imo fundamentis, oſtenderemus, præcipuam utique medicinæ partem, ita manifeſto ipſum DEUM autorem habere, ut neque ignorari, niſi per neglectum, poſſit neque negligi, niſi per temeritatem, atque gravem culpam, debeat. Aget itaque Diſſertatio noſtra, de DEO AUTORE VERÆ MEDICINÆ.

Faxit autem Ipſe ſolus verus DEUS, ut hæc noſtra

ſtra demonſtratio, tam verecundam ſapientiæ ejus agnitionem, quam venerabundam obſervationem, inter mortales, fœneretur.

Theſ. I.

MEdicæ artis *originem*, ab antiquisſimis, *Mythicis* ſeu fabuloſis, hiſtoriarum primordiis, non ſolum tanquam in genere ad Deos, ſed etiam in ſpecie, ad *Apollinem* ſeu *Phœbum*, relatam eſſe, fidem faciunt Poëtarum antiquisſimi; à quibus traditio illa, longâ ſerie poſterorum, ut ab illis accepta, & tranſumpta, ita apud hos conſervata atque continuata, habetur. Secuti has traditiones etiam ſoluta Oratione Hiſtoriam conſcribere orſi, eandem materiam ſucceſſoribus ſuis transmiſerunt, ut illa, quoties *Apollinis* amplior injecta eſſet mentio, non minimam partem in enarrandis ejus laudibus, occuparet.

Th. II.

Sicut autem qualescunque has commemorationes aggresſis, velut in medio relictum eſſe apparet, utrum *Apollo* aliunde *divinitatis* opinione potitus, propria illa ſua dignitate, arti huic etiam decus conciliare potuerit; an vero, è converſo, ipſa artis hujus inventione, aut peculiari cultura, *divinitatis* laudem ipſe conſecutus ſit: ita fruſtra certe eſt, ex hujusmodi obſcuris & ambiguis initiis, ſolidum aliquid atque certum, eruere, nedum conſtituere velle. Tanto magis, cum longo poſt Apollinem intervallo, *Æſculapius*, utique artis hujus excellente ſcientia & peritia, divinitatis laudem manifeſto conſecutus, hoc ipſo non vanam reddat ſuſpicionem, quod ipſe etiam *Apollo*, potius hac arte ſimilem honorem promeritus ſit, quam ars ab illo, aliunde jam adeo claro, dignitatem tantam impetraverit.

Th. III.

Hippocrates certe, ubi de priſca medicina ſermonem habet, artis potius ipſius dignitati hoc tribuit, quod ob hanc, nempe non magis utilitatem, quam ipſam neceſſitatem, & potentem inter anguſtias mortalium, efficaciam, digna ſit viſa, quæ *ad Deos autores* referri deberet.

Th. IV.

In ſacris, revelatæ ſcripturæ oraculis, mirum videri poteſt, nullam propemodum, ut inter DEI populum, hujus artis mentionem fieri, nedum laudationem. Interim Curâ *leproſorum*, *ſacerdotum* ordini unice demandatâ, ſi quidquam artis acceſſiſſe probari poſſet, hanc, tanquam ſacram habitam fuiſſe, appareret: cum autem nihil tale, ſed nudam inſpectionem atque obſervationem, innuant ſacræ paginæ, non eſt, quod ex illis de tali artis exiſtimatione allegemus.

Th. V.

Quicquid autem horum ſit omnium, cum neque hiſtoricam, neque Philoſophicam farraginem ad cenſum vocare, inſtituti noſtri ferat ratio; ſufficere nobis poterit, *duo* ſolum conſideratu digna momenta, pro fundamento noſtri ſcopi deſignare: ut inde tam, quid non ſatisfacere videatur ſcopo, quàm, quid ad illum omnino faciat, innoteſcat. Veroſimillimum nempe utique arbitramur, quod potius dignitas artis, è ſumma utilitate, imò neceſſitate mortalium, æſtimata, primis magis induſtriis ejus obſervatoribus, adeoque velut autoribus, prærogativam illam *divinitatis*, conciliaverit; ex opinione videlicet *ſapientiæ*, communem ſortem ingenii mortalium ſuperare & excedere viſæ. Unde cum ambitio, talium velut inventorum, ſtuporem reliqui mortalium cœtus in ſuum emolumentum acciperet & foveret, probabile eſt eveniſſe, ut divinitatis cujusdam, opinio, his, velut obfirmata perſeveraret

Th.

Th. VI.

Interim ex adverſo, è diverſo plane fundamento, demonſtrari omnino poſſe confidimus, quod *vera medicina*, verum DEUM, creatorem illum univerſi, & inter tot & tantas ejus partes, etiam hominis, *verum, ſapientisſimum* æque, atque *potentisſimum*, habeat *autorem*. Unde miſſa omni reliqua, è minùs fundatis mortalium judiciis, medicinæ æſtimatione; hoc imprimis thema noſtrum facimus: luculenter nempè oſtenſuri, quod omnino, non è quacunque *opinione*, ſed in ipſa rei veritate, *corporis* animalis, & quod inter reliqua eminentiorem dignitatis gradum tuetur, *humani*, *conſervationi* atque *vindicationi*, artificioſisſimum illud ſummæ ſapientiæ tutamen inditum ſit, quod, recte totam rem accipiendo, *Medicinæ* nomine intelligi, non magis ſolet, quam omnino debet.

Th. VII.

Præclarè certe *Hippocrates*, *multos* quidem *ægros*, asſerit, *ſine medicis ſanari; neminem autem ſine medicina*. Et iterum: *Naturas eſſe morborum medicatrices*. Quibus nempe dictis, manifeſtum eſt, agnoſcere ipſum, imo conſtituere, differentiam, inter *artem* illam, ut vulgo loquuntur, *in abſtracto*, & eandem *in concreto*, conſiderandam. Sive, ut inanibus mentis abſtractionibus via præcludatur, inter *rem* ipſam, proprio certe ſubjecto inhærentem: & *conceptum* de illa, pro imbecillitate, & partim ſocordia, rem illam contemplantium atque veſtigantium, non ſolum variantem, ſed etiam pasſim deficientem.

Th. VIII.

Sicut enim numeroſæ utique res verè exiſtunt, quæ interim ad multorum, imo omnium mortalium notitiam, non perveniant; ita *Medicinam* quoque, dari atque pasſim celebrari, nihil impedit: utut illam homines non perſpectam habeant, aut ad minimum non totam aſſequantur. Aut, ſi vel maxime intellectu comprehendere posſint, tamen

men *poteſtatem* ejus & energiam imitari, minime compotes evadant.

Th. IX.

Talis enim revera eſt *medicinæ* illius, de qua *Hippocrates* dicto loco loquitur, indoles; ut, licet *veritatem* ejus, imò *poteſtatem* mente aſſequi homo poſſit: tamen *poteſtatem* hanc imitari, & ſui quaſi juris, aut *arbitrii*, facere, nequaquam pariter ipſi concedatur. Quamvis autem *totam* hanc *poteſtatem* occupare, adeoque ſuam facere artem, impediatur: tamen *ſcientiam* ejus, ita ut alienâ energia nititur, & revera celebratur, intentis debitè ingenii & judicii nervis, intellectu complecti ipſi non denegetur.

Th. X.

Hanc talem itaque *Medicinam*, ut in rerum natura dari, merito aſſeveramus; quam tamen totam atque abſolutè ſuæ poteſtatis facere, & pro ſuo arbitrio ſive imitari, ſive diſpenſare, atque applicare aliis, poſſe, *artifici* (nempe ſecundum omnes illius partes) negamus: ita illius verum atq; certum *autorem*, ipſum DEUM non ſolum agnoſcimus, ſed ex ipſa quoque rei veritate, oſtendemus.

Th. XI.

Ne tamen etiam arti *in concreto*, quæ nempe in *conceptum* non ſolum, ſed & *poteſtatem* artificis, cadere poteſt, quidquam detrahamus; ſeu potius, *artifici*, tanquam ſuum atque proprium, quod aliunde habet, relinquamus: præmonemus, quod illa, quæ à DEO pendet, medicina, *univerſalior* ſit, atque latè patens; quæ vero in *artificem* cadit, nihil niſi *partes* illius, quas artifex *mente* aſſequi posſit, & qualicunque poteſtate imitari, comprehendat.

Th. XII.

Porrò, ut tantò melius eluceſcat verus de toto hoc negotio, ſenſus, atque ſolido *conceptui* quadret, quamvis ipſa res loquatur, tamen verbis repetimus, deſignare *Hippocratem*, *Medicinæ* nomine, allegatis locis, illam *Energi-*

em,

am, imo juſtas atque evidentes *actiones*, quibus *immenſus* hominum *numerus*, è variis corporis ſui læſionibus, ut vulgo loquuntur, *ſpontè naturæ*, ſine conquiſitis, & *extrinſecus* ſive juſſis & præſcriptis, ſive in ſubſtantia ſuppeditatis, conſiliis, aut auxiliis, tamen iterum *liberatur*, & corpus ejus, puritati ſuæ, atque integritati, reſtituitur.

Th. XIII.

Certè diſſimulare non poſſumus, quod ſuper hac materia, occaſione ipſius hujus moniti *Hippocratici*, imò exemplo ipſo hujus viri, non pro dignitate animum advertentibus, omnium ſeculorum artificibus, aliquid ſuccenſeamus. Quantis enim, quotuplicibus, laboribus, incubuerunt illi, ad circumſcribendas atque explicandas, multas, nimio leviores, quam hæc eſt, divi Senis ſententias; hanc interim, & rei veritate, & negotii dignitate, longiſſime aliis prævalentem, ſicco, quod in proverbio eſt, pede prætereuntes. Ita enim certè meritò monendi ſunt artis ſectatores, ne ſolis, imprimis in minus numeroſa Praxi conſtitutorum, conſcriptorum obſervationibus, ſeu hiſtoriis pauculis, animum applicantes, interim negligant experientiam, non ſolum numero immenſum quantum majorem, ſed etiam hoc ipſo ita notoriam, ut vel populus illam affatim perſpectam habeat. Ad cujus nempe cenſum omninò etiam pertinet hoc ipſum negotium, quod è plerisque morborum generibus, ingens hominum numerus, ad ſanitatem revertatur, *ſpontaneo*, economiæ corporis indito adeoque *inſito*, beneficio, *Energiæ* talis, quod noxium corpori incumbit, *expellentis*, & corpus ab illo *liberatum*, homogeneitati ſuæ reſtituentis, imo quicquid huic detractum eſt, *reparantis*. Cujus actionis, ſi etiam *modus* & *methodus*, quibus illa exoptatum hunc finem aſſequitur, ſolerti ſcrutinio detegantur, veniet neceſſario in conſpectum, illud, quod ſummo jure *Hippocrates*, *Medicinæ* nomine dignum judicavit.

Th. XIV.

Ubi, ſi ſimul ad animum revocetur, *duplex* alia *Hippocratis* aſſertio: Quod *Natura, a nemine manuducta, aut edocta, ἀπαίδευτος ἐοῦσα, καὶ μὴ μαθοῦσα, agat & perficiat. τὰ δέοντα, quæ fieri* deceat & *conveniat:* Et iterum: *Naturam ſibi ſufficere:* deprehendet certe in hac ipſa contemplatione *ſpontanearum* illarum *curationum*, ſeu totius alicujus morbi ſuperationis atque expugnationis, veritatem horum aſſertorum. Quando enim, ſine ullo *externo* conſilio aut auxilio, *propriorum motuum atque actuum.* Naturæ, juſta, imò manifeſta, efficacia, non ſolum totus morbus profligatur: ſed etiam talibus *modis*, *methodis*, *temporibus* & *ſucceſſibus*, atque *viis*, quæ omnia tali conſtitutioni ita quadrent, ut quolibet rationabili conſilio, vel reprobari non posſint, vel planè (ſine peculiaribus *extrinſecus* adhibendis ſubſidiis) *melius* geri aut perfici non valerent.

Th. XV.

Ubi nempe, ultimo loco, notanda venit differentia, Medicinæ *pure artificialis*, *particularis* atque *ſpecialis*; à Medicina hac *univerſaliore*, & ad *externam* opem, *eſſentialiter*, non reſpiciente. *Artificialis* illa, habet in certis caſibus hanc poteſtatem, ut per *materias*, corpori humano ingerendas, aut *inſtrumenta* craſſiora, huic admovenda, aliquid perficiat, quod Natura, *pari* ratione, nequaquam valeat peragere. Interim hæc poteſtas, nuda *artificioſa* ſubminiſtratione *directe* abſolvenda, adeo certè reſtricta eſt, ut valde *particularem* reſpectum involvat: Paucis, inquam, morborum generibus quadret aut ſatisfaciat.

Th. XVI.

In plerisque vero etiam hujus generis ab *extra* ferendis ſuppetiis, manet nihilominus concurſus *ſpontaneæ* illius propugnationis atque vindicationis corporis, non ſolum

in

in *ſocietatem* advocandus: ſed inſuper etiam omnino neceſſarius. Neque hoc ſolum, verum etiam *præcipui* adhuc negotii architectus. Adeo, aut tota re decenter æſtimata, quod in ſcholis loquuntur, ad ipſum *τὸ Eſſe*, requiratur, hic naturæ, ſeu corporis œconomiæ, ejusque *vitali activitati inſitus*, actus, ejusque tota præcipua efficacia: *Artificialia* vero illa ſubſidia, *extrinſecus* admovenda, vere *materialibus* auxiliis, ſolum ad *τὸ bene eſſe*, faciliorem atque commodiorem ſucceſſum, *ſpontanei* illius proceſſus, pertineant.

Th. XVII.

E quibus rebus debite perpenſis, cum omnino dilucescat, quod hujus, œconomiæ corporis *implantatæ* atque *inſitæ*, præcipuæ, maximæ, & (niſi *accidentales*, externæ pariter, perturbationes interveniant,) ſibi *ſuffecturæ*, *Energiæ*, non ſolum *primæ*, ſed etiam *principes*, ſint partes, etiam in ordine ad ipſam *artificialem*, *ſubſidiariam* tantum, medicinam: fit inde luce meridiana clarius, quod illa ipſa *ſpontanea* Medicina, *κυρίως* & prorſus *eminenter*, ut ipſo effectu, ita nomine quoque, habenda atque dicenda veniat *vera Medicina.*

Th. XVIII.

Hanc ad DEUM *autorem* referre, non chriſtianis tantum, (quamvis his utique primo atque eminenti loco) neceſſarium apparebit; nempe de *Divina* inſtitutione atque conſtitutione benedicti Creatoris, affatim edoctis: ſed non diſſentiunt etiam ullius ævi gentiles, quotquot fabellam aliis reſpectibus fabrefactam, de *Prometheo* corporis humani fabro, vel non acceperunt, vel ſimplici prudentia circa hanc næniam, interrogare meminerunt, quisnam ergo *Prometheus* fuerit, & uude ille ipſe, quisquis tandem fuiſſet, eſſe illud ſuum, habuerit. Ut adeo circa totam hanc aſſertionem ſtabiliendam, & hanc inſtitutionem, ad *Autorem*

humani generis primum, DEUM, referendam, nullo amplius opus ſit labore.

Th. XIX.

Illud ſolum, pro meliore hujus rei contemplatione, expendendum ſupereſt, quod Divina utique, & *ſapientia*, & *potentia* Autore, digna ſit hæc, & illi ſoli par, hujus talis *Energiæ inſtitutio*. *Potentiæ* enim utique divinæ, tanquam ſupremi agentis, fuit, *activitatem* talem Creaturis *viventibus* inſerere, quâ negotium tam inſigne præſtaretur & perficeretur. Illa inquam, ut ſolâ atque *unâ*, dignum erat, rem *unam* atque ſolam, tot effectibus parem, producere, & creatis rebus inſerere: nempe *MOTUM*, ſeu *movendi poteſtatem*.

Th. XX.

Sapientiæ vero divinæ, uni utique conveniebat, uſum & adminiſtrationem, *regimen*, *directionem* atque *ordinationem MOTUS*, ſeu γνῶσιν harum rerum recte & convenienter exequendarum, talem imprimere, ut *Motus* ille, ad quælibet objecta rectè atque commodè diſpenſaretur, uti *materiis*, *inſtrumentis*, & reciprocæ *proportioni* horum, ad optatum finem, conveniret.

Th. XXI.

Cui vero alii, quam *Divinæ*, *Sapientiæ*, conveniret, ad primam illam, planisſimam, atque ſimplicisſimam, *intentionem*, has inventiones dirigere & coordinare; ut potius ſimpliciter, *Motu*, è toto corpore *removeretur* & expelleretur, quicquid illi noxium, aut ab illo alienum eſt: quam ut longinquis *mutationibus* & correctionibus demum in aliam craſin atque formam redigeretur. Tantò magis, cum abunde præſtò ſint, quæ *utilia* corpori, atque *neceſſaria*, eſſe posſint: adeoque abſurdum, *refractariis*, aut prorſus *rebellibus* rebus, operam hanc dicare, ut illo intra corpus demum in melius, imò in bonum, converterentur.

Th.

Th. XXII.

Cui verò, quam *divinæ, ſapientiæ* & *potentiæ* tribuendum, corpus quidem, in tota ſuâ *materiali* conſtitutione, (propter *fines* atque uſus quibus deſtinatum eſt) ſummè *corruptibile*, effòrmare; & tamen *actum* illi talem adjungere, qui totus effectui hujus corruptionis *oppoſitus*, indeſinenter impediret, ne potentia illa in actum, diſpoſitio in habitum, *corruptibilitas in effectum* corruptionis, deduceretur. Et hoc in*corporeo* illo medio, *Motu*.

Th. XXIII.

Ita enim certè, ſimul atque totum negotium *Vitæ*, mentis oculis colluſtramus, ſtatim dilucèſcit, quod tota *conſervatio* corporis, in *admotione*, & exquiſitisſima (ad ſuos fines convenientisſima) *commotione*, *conjunctione* atque *com-poſitione*: alienorum verò, (quantitate atque qualitate,) *remotione*, & è toto corpore iterum *emotione*, abſolvatur.

Th. XXIV.

Hoc ipſum, cum ita ordinariè, abſolutè pro *conſervatione* corporis, à *mediocribus* incommodis & periculis, ipſi ſano adhuc corpori indeſinenter impendentibus, ita obſervetur, atque pariter *indeſinenter*, in effectum deducatur; Quanto magis fieri debere intelligendum eſt, quando ſive *quantitate*, ſive *qualitate* inſolentiore, corpori talia incumbunt. Quæ res, quod ita omnino, ſecundum Divinum illud inſtitutum, tanquam ad amuſſim, tunc etiam obſervetur, & juſta proportione continuetur; & quidem non tam peculiari *nova* quadam actionum *ſpecie*, (niſi quatenus materiæ tunc maxime urgentis proportioni applicatur:) ſed *gradu* ſolum, ita auctiore, prout res præſentes exigunt: quis hinc nequeat perſpicere, quod hæc tota *Medicina*, tam ſimpliciter ut *vivo*, atque *ſano* præſtando, quam jam magis, *prægravato*, corpori, ita adhiberi ſolita, illum habeat *Autorem*, qui talis *activitatis* conſer-

vatoriæ, non ſolum *neceſſitatem*, ſed etiam *poteſtatem*, atque exequendi *rationem*, corpori huic, nempe ut *vivo* atque diu conſervando indidit atque inſpiravit. Confer. Diſſert. de *Therapia corporis ſani.*

Th. XXV.

Scitiſſime vero utique *Hippocrates*, magnam partem libelli de *priſca medicina*, explevit contemplatione illa, quod, ſi mortales ſimpliciter ſecundum naturam viverent; ſimpliciſſimo *victu*, atque debito rerum *non naturalium* uſu contenti; adde, à *violentiis* externis ſatis tuti: non opus foret *externa* illa Medica *arte*. Aut certè, quicquid hic *conſilio* ſubveniendum eſſet, tam ſimpliciore rationis uſu, quam ipſius experientiæ ſuaſu, minore cum difficultate aſſecuturi. Ubi etiam inter ita ſimplices, tam cauſas quam effectus, aberrationum, longe magis & familiarius, ſuffectura ſibi eſſet illa *ſpontanea*, à *Divina ſapientia* atque *potentiâ*, corpori conceſſa *medicina.*

Th. XXVI.

Poſtquam autem varia cupiditas, corporisque atque animi *intemperantia*, tot flexus atque implicationes, tam *materiarum*, quam *motuum*, homini, præ reliquis animalibus, objecit: tanto minus mirum eſſe poteſt, ſi in rebus ita impeditis, etiam conſilii *ſimplicitas*, ſæpenumero longe circumſpectiora, atque pluribus reſpectibus proſpectura, conſilia atque auxilia, depoſcat.

Th. XXVII.

Quæ res, cum *artificialis* Medicinæ præcipuum objectum conſtituat; reſpiciat autem omni modo tanquam primum atque intimum *fundamentum*, *univerſalem* illam Medicinam, cujus nempe ſolum moderamen atque *directio*, ad *particulares* tales caſus, quam maxime neceſſaria eſt: cavere hic tanto magis debet *artificialis* Medicus, ne hujus *medicinæ* ignarus, *conſulere* illi, *ſubvenire*, *ſubſidia* ſufficere

ficere, & in juſtam viam illam reſtituere atque manuducere, ipſe etiam ignoret.

§. XXVIII.

Qua in re, cum præcipuas partes habeat, *animi* hominum ita ægrotantium, perverſus habitus; ut periclitationes, quas *intemperantia* & *incontinentia* ſibi accerſiverunt; *impatientia*, *inquietudine*, turbulenta *inconſtantia*, perperam proſequi, & præpoſtere in ordinem redigere velle, fruſtra aggrediantur: quin *doloris* aut *moleſtiarum* impatientia, *metus inquietudine*, curarum & moralium intentionum *diſtractione*, omnem bonam, *placidam*, atque *ordinatam*, intentionem evertente: non ſolum impares evadant, *tranquillo* illi atquè *ordinato* regimini atquè proſequutioni, Divinitus conſtitutæ ſalutaris illius regulæ: ſed peſſimis hiſce moribus, atque ordinatarum *intentionum* confuſione, qua ſuo corpori damna accerſiverunt, eadem ad funeſtum exitum perducant. Qua de re legi poteſt Diſſertat. de *Frequentia morborum*, *in homine*, *præ brutis.*

Th. XXIX.

Sicut enim totius habitati orbis, quoad in cognitionem pervenit, exemplum, affatim teſtatur, quod homines, in *victus*, & imprimis *animi*, ſimplicitate & tranquillitate, vivere contenti, à multiplicium morborum proventu, maxime immunes vivant; & hoc ipſo, tales quidem, *artificioſi* medici conſilium & auxilium, minime expectent: ſed ſoli tales, qui rerum varietate, & *affectuum* irregularitate, tam corpori ſuo, quam juſtæ ejus adminiſtrationi, impares evadunt: quid alienius eſſe poterit ab his neceſſitatibus, quam ſi Medicus ad has res diſcernendas & regendas proprie vocatus, viam illam regiam ignoret, ad quam exorbitantes hæ confuſiones reduci, & ad illam regulam reſtitui & componi, unicè præſtolantur.

Th. XXX.

Quam longe autem abſit ab his conſiderationibus, trivialis *artificioſæ* medicinæ ſchola, quodnam majus eſſe poteſt documentum, quam duplex illud, HÆMORRHAGIARUM, & ad has ſpectantium *apparatuum* & contentionum; atque FEBRIUM. Ubi in priore, *Hæmorrhagiis*, cum ſimplicisſime rationi obvium exiſtat, *plenam*, nedum inſuper *lautam* & *orgaſticam*, diætam; cum *otio* atque deſidia, *quantitatem* ſanguinis, ad moleſtam *abundantiam* deducere poſſe; importunos autem corporis motus, abundantis ſanguinis *turgefactorias* exagitationes, & *animi* impatientes atque temerarias *commotiones* & *intentiones*, *excusſiones* talium moleſtiarum, phyſicè & moraliter, provocare: quæ ſimpliciore, ſecundum rationem æque, ac ſubſtratam materiam, *methodo*, ſcopum ſuum aſſequi non posſint, quam ſincera *depletione*, atque abundantiæ prægravantis *imminutione*: quid alienius hic eſſe poſſet, quam *eruptiones* tales, in ſe ipſis, *directè* & ſimpliciter, pro morbo aliquo habere; & conſequenter *reprimendas* illas atque coërcendas æſtimare: neque vero juſtam comparationem inſtituere; quantò melius talibus, corporis necesſitati conſulatur: quam ſi non ad plenum *exitum* pertingentes, interim pertinaci (in genere minimè injuſta,) *contentione* adornentur atque urgeantur, *congeſtionibus*, *reſtagnationibus*, & polymorphis ulterioribus harum malis conſectariis, (fruſtrante bonam ſpem, per impedimenta, apparatu,) multiplicia pathemata producant. Quid vero alienius, à ſana ſimplici ratione atque conſideratione, ſiniſtra hujusmodi conſectaria, fruſtrantis bonam intentionem *apparatus*, ad quoslibet potius alias temerè, ſed operoſè, confictas *cauſas* referre, quam ſimplicem illam, *hæmorrhagicæ depletoriæ*, juſtæ inſuper, *intentionis*. Et, cum pathemata talia, (ſimplicem illum *ſcopum* non impetrantium *apparatuum*, luculenta *conſectaria*,) etiam manu quaſi ducant

con-

contemplationem, ad verum nexum intelligendum, cum circa talia *loca* oriantur, per quæ depletionibus *hæmorrhagicis* (ſi cætera eſſent paria) exitus patere poſſet: tamen illis *cauſis* mordicus inhærere, quæ cum præcipua hac conditione atque circumſtantia, nulla usquam ratione conciliari posſint.

Th. XXXI.

Jam, ſi *craſi* ſanguinis, *peregrinum* aliquid, & imprimis certa atque promptiore *noxia* efficacia præditum, inſinuari contigerit, aut in hac ſubnaſci; quod valde tempeſtivis *ſecretionibus* & *excretionibus*, è *maſſa ſanguinis*, & toto *corpore*, eliminari debeat: hoc autem aliter, quam *auctiore* circuitu ſanguinis (ſed pro materiarum, atque operationum *ſecretoriarum*, *viarumque* & *locorum*, diverſitate, diverſimode regendo) in effectum deduci non poſſit: tamen totum hunc *ſalutarem* apparatum atque actum, FEBRES inquam, proprie pro *ipſo morbo* intueri atque accuſare. Imo, cum non ſolum certæ quædam harum rerum ſpecies, nec *poſſint* aliter, neque *ſoleant*, ad felicem exitum perduci; *interpellatæ* autem temere, certiſſima *pericula*, quin certius *funeſtos* exitus, ſortiantur; non interpellatæ vero, innumerabilibus exemplis, & vix non hodie per totam orbem notis, feliciter atque *ſalutariter* exeant: (de VARIOLIS & MORBILLIS loquimur) imo, cum omnes medicationes *artificioſæ*, quibuscunque *febrilibus* commotionibus directe, *oppoſitæ*, certos *noxios*, *periculoſos*, quin *funeſtos*, exitus ſortiantur: tamen his omnibus rebus præfracte neglectis & contemptis, *febrem quà* talem pro *ipſo morbo* venditare: atque adeò neque *conſilium* illi idoneum, neque *auxilium* invenire poſſe: ſed in frivolis *empiriis*, & imprudentibus *æquivocarum curationum* præjudiciis, tempus, (quod *febri* eripere, aut ſine damno

 inter-

interverterе, nunquam valeant,) non ſolum terere, ſed inanis, & manifeſtò fruſtraneæ, artis, jactationem collocare.

Th. XXXII.

Quanto rectius autem, prudentibus, & ad veræ artis decus, glorioſius, acturi eſſent, ſi comparatis *magno numero* bonis ſuccesſibus, quarumlibet *febrium*, ad *impeditos*, & propterea male exeuntes earundem caſus; illi potius conſiderationi animum adjeciſſent, ut veras cauſas ſcrutarentur, quam ob rem, & per quas nimio probabiliores, *materiarum*, *viarum*, & ipſorum *motuum*, culpas, illa *febris*, quæ in *multis ſalutariter* procesſit & exivit, in *paucis* (nam certe manifeſta eſt, ſola *Peſte* excepta, hæc proportio,) ſalutarem illum ſucceſſum atque exitum, non adipiſcatur. Certe *Hippocrates*, ſi in *Epidemicorum* libris, hanc proportionem atque methodum ſervaſſet, aurei illi merito dicendi fuiſſent; quos plumbeos propemodum effecit, poſterorum avidentia: dum ſupplere potius, in quo ille defecerat, obligati, maluerunt, quod faciſſimum, quia otioſum, eſt, exemplum ejus ſequi, & ſuis obſervatiunculis, Hippocraticas locupletare: Interim immanem illum numerum, contrariarum, de paribus *febribus*, *ſalutariter* cedentibus, extra omnem conſiderationem, non ſolum relinquere, ſed revera peſſimo exemplo, potius collocare.

Th. XXXIII.

Quid autem alienius dici poſſet, quam quia plerique homines, quando moriuntur *febrem* ſenſibus offerunt; propterea *febrem* morbum non ſolum, ſed *mortis cauſam*, accuſare. Cur vero de ſua arte, & magnificis auxiliis, hic

tacent?

tacent? Inter quæ media utique, probatiſſima & abundantiſſima, ægri *moriuntur.* Habent certè in numerato, quo ſe excuſent; *omnia feci, quæ in mea poteſtate erant, ſed inſuperabilis erat morbus.* Recte loquuntur, ſed iniquisſime judicant. Ergone, quod ipſa Natura, *unicum* habet ſubſidium & præſidium, idque vigilantiſſime atque ſollicitisſime, certe pro ſua capacitate, contra verum morbum, nempe *materiam morbidam*, quantum in ipſa erat, exercuit; Propterea damnandum, & ut *mortis cauſa* diffamandum erat; quia contra *prævalentem* morbi vim, non valuit, ſed victum tandem atque ſubjugatum, ſuccubuit? Rectius profecto Seneca: *morieris*, ait, *non quia ægrotas, ſed quia vivis; Iſta te calamitas etiam ſanatum manet.* Quis enim non videt, quod eadem paritate, *vitam*, *mortis cauſam* dicere poſſent, quia hominem *ad mortem* usque comitatur. Abſona certe diſcretionis oblivio, inter mortem *à febre*, & *cum febre*, aut *ſub febre*: tantò magis, cum eadem *febris*, quin etiam in *eodem* homine, *multoties*, in genere verò & in pluribus, infinito *numero*, ſine morte iterum decedat; & immenſam imparitatem faciat, ſi æſtimaretur, quot homines *febre* minimè moriantur, & quot, dum moriuntur, *cum febre* moriantur. Abſona inquam, & jam dudum ipſi plebi non amplius credita, excuſatio, *Malignitatis* hoc loco allegatur. Quæ, cum de *materiâ*, & *indolis* ægrorum *turbulentiâ*, recte allegari poſſet; imò ſæpe de perverſis *conſiliis* & *auxiliis*: de *actu* in genere, & quà tali, ſalutari, peperam dicitur.

Th. XXXIV.

Supereſt, ut Medicinam etiam *artificioſam*, quoad usquam vera eſt, DEO vindicemus, & ad illum tanquam benigniſſimum *autorem* referamus. Quid verò hanc in rem brevius dici poteſt, atque verius, illo, quod *Siracides*

 de

de hac re profatur: *DEUS creavit Medicum, & è terra Medicinam, & Vir prudens non contemnit eam.* METHODUS primaria veræ atque ſalutaris Medicinæ, ipſi naturæ humanæ, à DEO conceſſa atque implantata, hactenus à nobis affatim oſtenſa eſt; conſiſtens in *matura*, atque rectè *proportionata* & *ordinata*, *remotione* è toto corpore, rerum noxiarum, & damnorum illatorum, (ad quam *ars*, legitimam inquam prorſus impotens eſt) *reparatione*, atque harum rerum data *activitate* ac *poteſtate*, quantum & quousque Illi placuit. Hæc à DEO *creata* eſt. A DEO creata, & tributa, ut homini, *Medicô*, eſt ſana ratio; qua hanc rem agnoſcere, atque intelligere poſſit. Ita à DEO *creatus* eſt *Medicus*. INSTRUMENTA vero atque *media*, nempe *vera medicamenta*, illis *materialibus* potentiis inſtructa, ut *motibus* illis *ſalutaribus*, tam materiarum noxiarum *præparatione* quam *juſtorum* motuum *promotione*, ſubſidio eſſe poſſit, a DEO *viribus* his inſtructa eſſe, nempe *verò* DEO, chriſtiani non in dubium vocabunt: à *Divinitate*, ne Ethnici quidem contradicunt.

Th. XXXV.

Sed quemadmodum fons omnis *ſapientiæ* & *potentiæ*, benedictus *Creator*, *ordine* omnia inſtituit atque circumſcripſit; ita hæc etiam beneficia, *vera*, inquam, *fida*, atque *genuina* medicamenta, ita *ordinavit*, ut cum nulla reliqua ſua conſtitutione pugnarent, ſed ſapientiſſimo *ordini* præſcripto, unice obedirent. Conſtituit itaque & *methodum* medicam *ſalutarem* illam, & *inſtrumenta*, nempe *remedia*, eo nexu atque *ordine*, ut unum alteri, poſteriora priori, exquiſite *ſubverirent* atque reſponderent. Atqne ita ipſe *autor* fuit, qui unus etiam eſſe potuit, *veræ* Medicinæ.

Theſ.

Th. XXXVI.

Hæc res cum tota ſit, & unica, quæ ad *veram* Medicinam abſolute requiratur, uſum propterea etiam habere debet, ampliſſimum, atque æſtimationem omnium juſtisſimam; nullo neque temerario, neque inconſiderato, *neglectu* prætermittendam. Complectimur autem illum *duobus* fundamentis, nempe quod in ſcholis loquuntur, *poſitivè*, atque *privative*. *Primo* enim, quam non *verecundiam* injicere debet animo, Medicinæ ſtudium atque uſum profeſſo, ſi meminerit, à ſumma illa *ſapientia* & *potentia*, conſtitutam eſſe, ac præſcriptam, illam *legem*, quin tributam & conceſſam *poteſtatem*, qua humanæ vitæ atque ſanitati, non ſolum conſulere & opitulari liceat, ſed nulla *aliâ*, nedum *meliore*.

Th. XXXVII.

Quid autem excitare poterit DEI reverentem Medicum, ſi hoc non excitet, ad intendendos omnes animi nervos, pro perſpicienda & comprehendenda hac ſupremæ ſapientiæ particula, & ad uſum ſuum verum, *corporis ſalutem* & *actionum mentis libertatem*, promovendam. Quantum autem non faſtidii atque juſtæ dedignationis, animo, DEUM venerantis atque proximo bene cupientis, Medicinæ ſectatoris, incutere poterit, fœdus ille & abominabilis labyrinthus, æternæ altercationis, & diſſenſus hominum, circa veritatem artis, tot inanium opinionum atque commentorum gyris atque tricis errantium, & ſeſe aliosque implicantium. Quam profundæ verò contemplationi materiam præbere poteſt, illa conſideratio, cum *veritas* non ſit niſi *una*, illam circa *Medicinam*, non ſolum à tot ſeculis, reperiri atque ſtabiliri nondum potuiſſet;

iſſet; ſed poſt tot ſecula demum, in tot tantaque disſidia denuò ſcindi atque diripi, ut à rei veritate, & experientiæ fide, omnium hominum obſervatione, magis magisque recedat. An non autem agnoſcet, nusquam temerè hoc fieri, ſed Divinæ juſtitiæ eſſe judicium, quæ neglectis glorioſis ſuis viis, mortales erroribus ſuis permittendo, vel hoc ipſo, vigilantiores ad venerabundam ſuæ ſapientiæ veſtigationem, quærat revocare. Hâc planum eſt iter; nihil devium, nihil intricatum. Hac euntibus, ſperanda & *intellectus* informatio, & *poteſtatis* attributio, & in ſinceram fidem *commisſio*: imò Benedictio, ut omnia feliciter atque ſalutariter cedant. Hæc immutabilis eſt; de qua quicquam detrahendo, bonum tamen exitum ſibi polliceri, irritum atque vanum.

Th. XXXVIII.

Alterum quod attinet, proſpiciat ſane ſibi & cavere diſcat, DEUM atque proximum fideliter reſpiciens, Medicus, ne in vanum accipiat DEI nomen; frivolis rebus, & inconditis, ita adſcribens & asſignans, tanquam à DEO illis attributa & conceſſa, quæ non niſi mala fide de illis jactari posſint. Ridiculum hoc non dubitamus viſum iri temerariis hominibus, ſi in DEUM injurios hoc ipſo eſſe, ipſos arguamus. Quando per manus traditas, falſas ejusmodi laudes, verbis exornando, atque falſo extollendo, ſine ſua, imo ſine ulla, perſpicuà & conſpicuâ, experientia, & negligentiam credulis, & temeritatem confidentibus, conciliant. Interim neque tales defuturos eſſe ſatis certus ſum, qui veritatem hujus rei pro dignitate perpendentes, tandem conſilia non ſolum, ſed & auxilia, collaturi ſint, & auxilio idonearum deductionum, eò connisſuri, ut tandem aliquid amplius, quam nuda vota, ſtabiliendæ veritati artis afferatur.

Th. XXXIX.

Nihil autem hic, ad totam ſummam rei aſſurget, niſi *conſpiratio* illa, quam in ſcholis *relationem* vocant, inter *Medicinam* ipſam hactenus laudatam, nempe *methodum* veram, & *inſtrumenta*, ſeu *medicamenta* vera, quatenus huic famulantur. ubilibet pro fundamento conſervetur. Cui ipſi quoq; rei, ut planior via ſternatur, conſiderandum erit, quod vera illa Medicina, ſeu *methodus* ſalutaris, in ſe ſpectata, ſemper reſpiciat ad *motus* potius materiarum; *dimotiones*, & tandem penitus *emotiones*, è toto corpore. Dum autem de *methodo* hic loquimur, intelligendum utiq; venit, quod reſpiciamus ad conceptum de his rebus, *artificiali* medico neceſſarium. Quatenꝰ videlicet huic ante omnia opus eſt, tam *intentiones*, ſalutaris illis Medicinæ à DEO inſtitutæ, quam juſtitiam, ſeu juſtam *conſpirationem cauſalem* ad optatum finem, ſolide intelligere & perſpectam habere.

Th. XL.

Nam in ipſa illa Medicina, *tria* utique inſunt; primo *methodus* ſeu ratio agendi, ſecundum quam *intentio*, ſalutaris finis obtinendi, feliciter procedere posſit. Secundò, *intentio* agendi in genere, & recte actus ſuos ordinandi, tanquam *attentio*; illa *ad agendum*, hæc, *in agendo*. Tertio denique, *Energia* ipſa, ſeu *poteſtas* agendi; quæ in genere *Motu*, in ſpecie vero *directione* atque moderamine motus, ſubſtratis materiis *conveniente*, abſolvitur.

Th. XLI.

Ex his rebus præcipuæ ſunt duæ priores, quæ in artificialis medici conceptum & conſiderationem cadant. Nempe primo, ipſa *methodus*, *quomodo*, & *in quantum* illa, *ſubjectis*, *materiis*, & *viis*: & *objectis*, *depulſioni* & *expulſioni*, vere quadret & reſpondeat. Secundò, per ipſa ſingula individua, attenta obſervatio, an etiam *intentio* agen-

da

di, & imprimis *attentio*, ſeu *juſta* proſecutio, *directio*, atque moderamen veræ methodo conveniens, ſervetur, ut ſecundum ſanam rationem, è juſta tali collineatione ad præfixum ſcopum, felix exitus expectari poſſit? Et hoc tanto magis, cùm etiam *artis* poteſtati hoc conceſſum ſit, ut tam *intentiones* illas, partim *excitet*, partim *temperet*; quàm *directiones*, partim *provocet*; partim propius ad optatum ſcopum *inclinet*.

Th. XLII.

De ipſa autem *poteſtate* agendi, illud utique memori mente tenendum eſt artificiali Medico, quòd ad illam ipſam, *poſitive*, minimum omnium contribuere poſſit: ſed ſimpliciter tantum *privative*, nempe *difficultates* materiarum & viarum corrigendo, ut ita planior via *Energiæ operatrici* ſternatur; ne illa, prævalentibus impedimentis, non ſolum *vires* ſuas nimium atterere neceſſe habeat; aut tot impedimentis, in *intentione* atque *directione* nimium laborando, *confundatur*, & juſto *ordine* agendi excidat. Quæ res nequaquam ita ſimpliciter pro purè *ſpeculativis* habendæ veniunt; quum minus exquiſitè conſideratæ & diſcretæ, *artificialis* Medicinæ ſubſidiarias provocationes atque moderationes *directionum* debitarum, certisſime turbent & pervertant. Et in genere *confuſio*, an *poteſtati* ipſi ſucurrere liceat, an vero ſolum *intentiones* ejus invitare atque inclinare ſufficiat, nihil certe boni in urgentibus conſultationibus practicis, poſt ſe trahat.

Th. XLIII.

Inveniet autem hac in re, prudens harum rerum æſtimator Theoreticus, *αἰτιολογȣ́μενος*, ſeu cauſalium nexuum curioſus, ingens illud argumentum atque documentum, minus *ordinate* procedentium atque ſuccedentium *intentionum* & *directionum* illarum, quæ *Energetico* illi, ſeu agendi

gendi poteſtatem habenti, principio, in corpore *humano* magis quam in reliquis animantibus, familiares ſunt: nempe *turbulentiam*, circa *intentiones* dictas atque *directiones*, ab *animi*, per individua, moribus & intentionibus, in administrationem corporalium directionum redundantes, & harum juſtum regimen turbantes. Idque tàm *à priori* intelliget, è diverſorum hominum, eminenti aliqua *animi* intentionum ſive *impatiente*, *inquieta*, *præcipiti*: ſive *terrifica*, *meticuloſa*, *fluctuante:* utrinque *inordinata* & *inconſtante*, *intemperie* conſpicuâ: quomodo, inquam, tales ſeſe gerant, tam *ad morbos*, quam *in morbis*, intuitu *ordinatæ*, aut *turbulentæ*, *intentionis* & *adminiſtrationis actionum* motoriarum, ad aſſequendum juſtum *finem* regendarum. Quam *à poſteriori*, manifeſtisſima ejus rei exempla deprehendet, ex inſigni illa, & vel vulgo ſatis nota, efficacia *animi pathematum*, in *motuum*, *motuum* inquam *vitalium*, juſtum & *ordinatum* ſucceſſum pervertendum. Quibus rebus rectè conſideratis longè aberit ab otioſa illa, inconſiderata, & revera Patua, diſceptatione, circà *nominandum* principium hoc, & agendi, & ordinate, proportionate, adeoque *judicioſè*, agendi, compos, in corpore, & in corpus. Quod, quocunque tandem *nomine* cenſeatur, Medicinæ certe nihil quicquam intereſt: niſi quod intelligenti, exceptio illa: *dirigendam hâc ratione fore medicationem*, *directè & immediatè*, *in ipſum hoc principium agens*, ad Metaphyſicæ atque Logicæ ſcholaſticos tyrones, remittenda ſtatim comparebit; qui harum rerum rudes erudire posſint, quid ſit, & quid valeat, τὸ *immediatè*, aut *mediatè*, τὸ *directè*, & *per indirectum*, τὸ *à priori*, & *à poſteriori*, τὸ *ad agendum* & *in agendo*, &c. Quas res iterum iterumque, in mediis altiorum dogmatum deductionibus, quod pueris per ſcabella ſcholaſtica debetur, enucleare & veluti præmandere, non faſtidium ſolum, ſed etiam juſtus pudor, eſ-

 ſe

ſe debet. Scitiſſimè enim jam pridem *Galenus*, *in verbis ſimus faciles, dummodo in re conveniamus*.

Th. XLIV.

His autem *methodi*, ſecundum quam procedere debet actio; *intentionisque* atque *directionis*, juſtis circumſtantiis, adaptanda utiqve veniunt *inſtrumenta*, nempe *remedia*, ſcopis his in rei veritate congrua, & *fidâ* efficaciâ conſpicua. Circa quorum nempe uſum, nullo negotio dilucеſcit, *ſelectum* potius, quam *luxui* propiorem copiam, commendabilem eſſe. Unde ſi in hoc ſelectu ſolum illa obſervetur conſideratio, ut tam *evporiſta*, propter varios caſus civiles, quam *rariora* aut ſpecioſiora, ſecernantur; modo revera *bonæ fidei*, & ſolidâ experientia comprobata: facile erit carere aut ſuperſedere magno numero aliorum. Et ſi inſuper prudenter ſecernerentur, ſi quæ opus ſunt, illæ *præparationes*, in quibus quam minimum, ſive per *inſcitiam*, ſive *negligentiam*, errari poſſit; ab illis, quæ his defectibus magis expoſitæ ſunt. Tolleretur ita ſimul culpa pejorum eventuum, hujusmodi cauſis ſæpius imputari ſolitorum. Quibus conſiderationibus ſi, tertiò, adderetur diſcretio illo, ubi *ſimpliciora* talia, atque *leniora*; aut magis *concentrata* & *potentiora*, illa poſſent, hæc deberent, locum habere: quid ſupereſſet, quod vel conſilium, vel felicem ejus effectum, in his rebus moraretur?

Th. XLV.

Videtur certè nobis maxime hujus loci eſſe, laudatio *methodi*, ad has res unicè appoſitæ; Imò laudatio Viri, qui hanc viam jam ingreſſus, exemplo ſuo excitare debebat alios, ad eandem etiam capeſſendam. Eſt hic in *Herbario* ſuo, *Thomas Pancovius*; qui, quoties *ſingulares* aliquos effectus herbæ alicui adſcriptos memoravit, *autoris* nomen allegavit, à quo illi celebrentur. Cujus contrarium cum

apud

apud plerosque alios Botanographos, & Medicæ materiæ enarratores, inveniatur; exemplo inſigni *Tabernæmontani*, quid habent talia ſcripta, quo diſtent à frivolis illis & ineptis circumforaneorum chartis, quibus quisquilias ſuas credulis plebejis decantant, *Autoritatem*, dixeris. Sed cum notisſima hic ſit illa autorum ab autoribus tranſumptio, & ſcriptorum è ſcriptoribus exſcriptio, quid hæc valebit *autoritas*, in ardua re, vitam atque ſanitatem hominis non ſolum concernente, ſed communiter longas moras minimè ferente: Si quid autem nulla fide laudatum fuerit, & neglectis melioribus probatum, certe conſcientiam artificis non immunem præſtante. Sed illis temporibus commendanda eſt hæc commendatio, quibus in deſvetudinem adductus ſit, mos ille propemodum pandemius, certè epidemicus, ut non citius & intemperantius ad ſcribendum convolent, quam qui ad *benè* ſcribendum (non in verbis, ſed in rebus,) minimum omnium idonei ſunt & inſtructi.

Th. XLVI.

Hac enim demum *methodo* ſcribendi, commentandi, atque commendandi, obtineri poſſet, tam quod *verum*, quam quod *juſtum* etiam & *æquum* eſt. *Verum*, aut tandem aliquando luculentius pateret, quid experientiæ verè conſonum, & uſu vere *fidum*, haberi mereatur. *Juſtum* autem & *æquum*, ut illis ſua laus maneret, qui ipſa harum rerum experientia freti, aliis etiam, imo publicæ utilitati, illas commendaverunt. Aut, (ſi omni cum circumſpectione & attentione, ſæpius tentata,) bonam ſpem deſtituant, malæ quoque fidei nota in illos redundaret, qui genus humanum affaniis ſuis fruſtrari, non erubuerunt. Quamvis enim pro certo haberi posſit, quod non ſemper ſimpliciter *mala fides*, & metiendi protervia, talibus rebus ſubſit; ſed ſæpisſimè *æquivocæ curationis* culpa, ſeu, quod ſcholæ damnant, *non cauſæ ut cauſæ*, inſcitia: tamen

tanti

tanti non eſt hæc excuſatio, ut illâ *propagatio* talium rerum ad poſteritatem, ſatis expiari posſit. Quamvis autem nimio citius, omnia hæc dicantur, quam diſcantur, aut in effectum deducantur; eſt tamen illa etiam dicendi, atque commendandi, ſummum jus fasque: maxime propterea, ut tandem illa verecundia mortalibus incutiatur, ut meminerint, & memori mente repoſitum, imò præ oculis, habeant, quod neceſſe ſit, hos defectus, ut *veros* conſiderare, & ad eorum emendationem animum adjicere. Rectisſimè enim *Seneca: Initium eſt bonæ ſpei, velle corrigi.*

Th. XLVII.

Tanto magis autem ingenuos animos, DEI reverentes, & quæ ex ipſo eſt, *veritatis*, cupidos, excitare poterit, ad has res gnaviter expendendas atque exequendas, ſi intellexerint, quicquid in univerſis his rebus verum atque ſalutare eſt, ipſum DEUM, ſapientiam ejus, potentiam, & benignitatem, *autorem* atque *fontem* habere. A quo itaque, intellectus harum rerum & ſanus atque verecundus uſus, exorandus: Et ut ille â vanis atque falſis animum abducat, & à ſectatione fontis talium, falſitatis omnis Patris & patroni, deflectat. Ita demum veræ Arti, juxta cum proximi ſalute, imo ipſi ſoli debetur, aſſeretur & manebit Gloria. Cui nos pro præſtito nobis ad hoc negotium clementisſimo auxilio, gratias habemus ſempiternas.

S. D. G.